

Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ile Şema Mekanizmaları Arasındaki İlişki

The Relationship Between Internet Addiction and Schema Mechanisms among Adolescents

Feyza Aksoy¹ , Hüseyin Ünübol¹

1. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul

Abstract

Objective: The aim of this study was to investigate the relationship between internet addiction and schema mechanisms of adolescents in a private high school sample.

Method: The study sample was based on a relational screening model with the participation of 148 volunteer students in a private Anatolian High School located in Üsküdar district of Istanbul province in the 2015-2016 Academic year. Data was collected using the Internet dependency scale, Young schema scale, and socio-demographic data form.

Results: The sample consists of 148 students, 75 of whom are girls, 72 of whom are boys, and 1 person who has not stated their gender, representing 14-18 age group who continue their education in their classes. There was no difference between internet addiction and gender, while there are significant differences between age groups. According to the purpose of using the Internet, addiction is highest in recreational use. In addition, a positive directional relationship was found between internet dependence and schema mechanisms.

Conclusion: Among 18 maladjusted schemas found in adolescents in the study group, a positive moderate strong relationship was found between imperfection, inadequate self-control and submissiveness schemas and internet addiction.

Keywords: Adolescents, internet addiction, schema mechanisms,

Öz

Amaç: Bu çalışmada özel lisede eğitimlerini sürdüren 14-18 yaşındaki ergenlerin internet bağımlılığı ile şema mekanizmaları arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışma Özel bir Anadolu Lisesindeki 148 gönüllü öğrencinin katılımıyla ilişkisel tarama modeli esas alınarak yapılmıştır. Verilerin toplanmasında İnternet Bağımlılık Ölçeği, Young Şema Ölçeği, ve Sosyo-Demografik Bilgi Formu ile elde edilen bilgiler kullanılmıştır.

Bulgular: Örneklem; eğitimlerini sürdürmekte olan 14-18 yaş grubu ergenleri temsil eden 75'i kız, 72'si erkek, 1 kişide cinsiyetini belirtmemiş toplam 148 öğrenciden oluşmaktadır. İnternet kullanım özellikleri ile internet bağımlılık ölçeğine göre belirlenen gruplar arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, internet bağımlılığı ile cinsiyet arasında bir farklılık görülmezken yaş grupları arasında anlamlı farklılıklar vardır. İnternet kullanım amacına göre ise eğlence amaçlı kullanımda bağımlılık en yüksek düzeydedir. Ayrıca internet bağımlılığı ve şema mekanizmaları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Sonuç: Çalışma grubunda yer alan ergenlerin 18 uyumsuz şema ile internet bağımlılığı arasında kusurluluk, yetersiz özenetim ve boyun eğcilik şemaları açısından pozitif yönlü orta kuvvetli anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Ergenler, internet bağımlılığı, şema mekanizmaları

Giriş

İnternet bağımlılığı; internetin sağlıksız, aşırı veya uygunsuz kullanımı, kişide fazla internet kullanma arzusunun olması, internetsiz geçirilen vakitlerin değersiz olarak algılanması, internet erişimi olmadığında aşırı sınırlılık durumu ve agresif olunması gibi durumlar sonucunda bireyin meslek, sosyal ve aile yaşamının bozulması şeklinde ifade edilebilir (1). İnternet bağımlılığı ilk yıllardan beri literatürlerde farklı şekillerde tanımlanmıştır. İlk tanım ise 1995 yılında Ivan Goldberg tarafından yapılmıştır. Goldberg DSM-IV'teki madde bağımlılığı kriterlerinden esinlenerek internet bağımlılığı rahatsızlığını dile getirmiştir. DSM-5'te ise "internet bağımlılığı" kavramı yerine "internet oyun oynama bozukluğu" kavramı yer almaktadır. DSM-5'te 9 tanı ölçütünden bahsedilmektedir. Bunlar; zihinsel meşguliyet, geri çekilme, tolerans, süreklilik, yerine geçme, sorunlar, yanıltma, kaçınma ve çatışmadır. Tolerans ve geri çekilme ölçütleri en önemli boyutlardır ve bu dokuz ölçütün 5'i'nin son bir yılda görülmesi internet bağımlılığı olduğunu göstermektedir (APA 2013). İnternet bağımlılığı literatürlerde patolojik internet kullanımı, aşırı internet kullanımı, kompulsif internet kullanımı, problemlili internet kullanımı, yanlış internet kullanımı, spesifik veya genelleştirilmiş internet kullanımı, uyumsuz internet kullanımı gibi farklı terimler ile ele alınmıştır. İnternet bağımlılığının tanımı; kişide duygusal, bilişsel ve davranış anomalilerine sebep olan, sosyal ve akademik yaşantıda olumsuz sonuçlara yol açan çok boyutlu bir sendrom şeklinde yapılabilir (2). En geniş tanımıyla internet bağımlılığı ise, internette gereğinden fazla zaman harcama problemi olarak tanımlanabilir (3).

İnternet kullanımının en yaygın olarak görüldüğü popülasyon olan gençlerin ergenlik döneminde yaşadıkları kimlik krizi, duygusal iletişime yönelmeleri, meslek seçimi gibi kritik kararları verme sürecinde olmaları gibi çeşitli sorunların ortaya çıktığı bu dönemde gençler için internet hayatlarında önemli bir yer kaplamaktadır. Bu durum gençlerin internette geçirdikleri zamanı arttırmakta ve internet bağımlılığını tetiklemektedir. İnternetin ve bilgisayar oyunlarının çok fazla kullanılmasının, ödül şeklinde değerlendirilmesi ve bunun sonucunda oluşan olumsuz duyguları kaygı, sıkıntı ve düş kırıklığı) ortadan kaldıracak bir yöntem olarak görülmesi internet kullanımına yönelimi arttırmaktadır (4). Türkiye'de internet bağımlılığı 2000'li yılların başından itibaren araştırmacıların dikkatini çekmeye başlamıştır ve bu konuda birçok çalışma yayınlanmıştır. Bu çalışmalarda internet bağımlılığının duygusal zeka, kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik değişiklikler, internet kullanım şekli, farklı yaş gruplarında internet bağımlılığı, psiko-sosyal değişkenler, bağımlılık seviyeleri gibi farklı değişkenler ile ilişkisi değerlendirilmiştir (5-14).

Şema terapi; bilişsel davranışçı, bağlanma, geştalt, obje ilişkileri, yapıcı ve psikanalitik terapilerin zenginliklerinin harmanlandığı bir terapi modelidir. Bu modele göre erken dönem uyumsuz şemalar psikopatolojinin temel kaynağı olarak görülmektedir. Erken dönem uyumsuz şemalar bireyin bebeklik ve çocukluk dönemlerinde yaşadığı olumsuz yaşam deneyimleri sonucu oluşan, bireyin kendisi ve dış dünya hakkındaki yargılarını içeren, sürekliliği ve kalıcılığı olan işlevsiz temel inançlar olarak tanımlanmaktadır (15). Şema terapi bilişsel davranışçı terapi uygulamalarından, sadece var olan semptomlar üzerinde değil, doğrudan bu semptomların gelişimi ile ilgilenme noktasında farklılık gösterir. Danışmada terapist ile danışan arasındaki ilişki düzeltici duygusal tecrübe ve empatik yüzleştirmenin oluşmasına zemin hazırlar. Danışman terapiye yönelik net hedefler koyarak, danışanlarına bilişsel, duygusal, ilişkisel ve davranışsal kalıplarının değiştirilmesinde ve temel duygusal gereksinimlerini fark ederek karşılanmaları noktasında çeşitli yollar öğrenmelerine yardımcı olur (16). Şema terapi, özellikle bugüne kadar tedavisi güç olan, yerleşmiş süreğen psikolojik bozuklukların görüldüğü hastalar için uygun bir psikoterapi yöntemidir. İleri derecede kişilik bozukluğu olan hastalarda ve duygu durum, anksiyete, cinsellik, yeme, somatoform ve madde kullanımı bozukluklarını içeren Eksen I bozukluğu olan hastaların tedavisinde de olumlu sonuçlar vermiştir (17).

Şema terapi alanında yurt dışında ve ülkemizde pek çok araştırma yapılmıştır. Son yıllarda özellikle Şema Terapi alanında yapılan çalışmalarda bariz bir çoğalma gözlemlenmektedir. Şema terapisi ile ilgili yapılan çalışmalara baktığımızda depresyon üzerine Shah ve Waller'in 2000'li yıllarda, Renner ile arkadaşlarının; çocukluk dönemi depresyonu olarak da Rusinek ve arkadaşlarının ve Curtin'in araştırmaları ön plana çıkmaktadır (10,16,18-19). McGinnve arkadaşlarının travma üzerine yaptıkları araştırmaları , yeme

bozuklukları ile ilgili olarak da Meyer ve Gillings'in, Turner ve arkadaşlarının çalışmaları; antisosyal kişilik bozukluğu ile ilgili ise Petrocelli, ve arkadaşlarının araştırmaları; şema modeli kapsamında çalışılan bozukluklardan bazılarıdır (20-23).

Ayrıca ülkemizde Çakır ve Soygüt'ün (2009) bireylerin karşılaştığı ebeveynlik biçimleri ile ilgili algıları ve ebeveynlerine karşı geliştirdikleri kişilerarası şemaların aracı rolünün incelendiği çalışması; Çakır, ve arkadaşları tarafından Young Ebeveynlik Ölçeği'nin geçerlilik ve güvenilirlik araştırması ve yine Çakır ve arkadaşları tarafından erken dönem uyum bozucu şemaların değerlendirilmesinin de yapıldığı Young Şema Ölçeği Kısa Formu-3'ün geçerlilik ve güvenilirlik araştırması, Barışkın ve Eldoğan'ın erken dönem uyum bozucu şema alanları ile sosyal fobi semptomları arasındaki duyguları düzenleme zorluğunun aracı rolünün incelendiği çalışması ile Erden ve Yiğit'in çocukluk çağı istismar yaşantılarının ve genel ruhsal sağlığın arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolünün incelendiği araştırmalar alana ait önemli çalışmalardır (24-26). Bu bağlamda çalışmamızda özel lisede eğitimlerini sürdüren 14-18 yaşındaki ergenlerin internet bağımlılığı ile şema mekanizmaları arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Örneklem

Ergenlerde internet bağımlılığı ve şema mekanizmaları arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma İstanbul İli Üsküdar İlçesi'nde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak eğitim-öğretim veren Özel İrfan Anadolu Lisesi'nde eğitim gören 14-18 yaş grubu ergenlerden oluşmaktadır. Veri toplama sürecinde örnekleme Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Young Şema Ölçeği ve İnternet Bağımlılık Ölçeği uygulanmıştır. Örneklemde yer alan kişilerin soruları cevaplarken ortaya çıkabilecek bilgi eksikliği, hatalı cevaplama, boş bırakma gibi durumların ortaya çıkabilme ihtimali göz önünde bulundurularak örneklem 14-18 yaş grubunda olan, bedensel ve nörolojik herhangi bir probleminin olmayan kişilerden oluşturulmuştur. Çalışmaya katılımda gönüllülük esastır. Böylece araştırmanın çalışma örnekleme, Üsküdar İlçesi'ndeki Özel İrfan Anadolu Lisesi'nin 1, 2, 3 ve 4. sınıflarında eğitimlerini sürdürmekte olan 14-18 yaş grubu ergenleri temsil eden 75'i kız, 72'si erkek, 1 kişide cinsiyetini belirtmemiş toplam 148 öğrenciden oluşmuş ve istatistiksel çözümlenmeler bu gruptan elde edilen veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir.

İşlem

Araştırmanın uygulanabilmesi için Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 25/11/2015 tarihli B.08.6.YÖK.2ÜS.0.05.0.06/2015/192 sayılı etik kurul izni ve Çalışmanın yapılacağı okul için yazılı onay alınmıştır. Araştırmanın yapıldığı lise müdürlüğü ve ailelerinin bilgisi dahilinde gönüllü olarak çalışmaya katılacak öğrencilerden aydınlatılmış onamları alınmıştır. Çalışma grubumuza Young Şema Ölçeği ve İnternet Bağımlılık Ölçeği uygulanmıştır. Ayrıca araştırmacı tarafından farklı değişkenlerin istatistiksel olarak analiz edilebilmesi için de on sorudan oluşturulmuş sosyo-demografik bilgi formu ile ergenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda veriler toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Young Şema Ölçeği ve İnternet Bağımlılık Ölçeği kullanılmıştır.

Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan ergenlerin cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, okunulan sınıf, son dönemdeki not ortalaması, anne-babanın hayatta olma, birliktelik ve eğitim durumu, ailenin toplam geliri ve internetin kullanım amaçlarını gösteren bilgilerin yer aldığı on sorudan oluşan bireysel bir bilgi formu hazırlanmıştır.

Young Şema Ölçeği

Young tarafından Şema Terapinin temelini oluşturan kısa formu, Bağlantısız olma ve Reddetme, Hasar

Görmüş Özerklik ve Performans, Zedelenmiş Sınırlar, Diğerler Yönelimlik, Aşırı Tetikte Olma ve Ketleme Şema Sahasını içeren 18 alt kategoride ele alınmaktadır. Alt ölçekler; Terk Edilme, Şüphencilik, Duygusal Yoksunluk, Kusurluluk, Sosyal İzolasyon, Bağımlılık/Yetersizlik, Dayanısızlık veya Zarar Görme, Gelişmemiş Benlik/İççencilik, Başarısızlık, Haklılık, Yetersiz Özdenetim, Boyun Eğicilik, Kendini Feda Etme, Onay Arama, Karamsarlık, Duyguları Ketleme, Yüksek Standartlar ve Cezalandırıcılık şeklinde isimlendirilmektedir. 90 maddeden meydana gelen ölçeğe katılanlar, maddelerin her birini 6'lı Likert üzerinden derecelendirmektedir. Ölçeğin orijinal formundaki her alt ölçek 5 maddeden oluşarak, bunun sonucunda alt ölçeklerden elde edilen puanlar 5 ile 30 arasında değişim gösterebilmektedir (26). Bu ölçeğin ülkemizdeki geçerlik-güvenirlik çalışmaları Dağ (1991) tarafından yürütülmüştür (27).

İnternet Bağımlılık Ölçeği

Sağlıksız internet kullanımının belirlenmesi amacıyla Young'ın (1998) geliştirdiği ve Bayraktar'ın (2001) Türkçemize uyarlamış olduğu İnternet Bağımlılık Ölçeği kullanılmıştır. K. Young'ın (1998) , DSM-IV'teki "Psikoaktif Maddeye Bağımlılık" kriterlerinden adapte edilen ve 20 sorudan oluşan bir "İnternet Bağımlılık Ölçeği" meydana getirilmiştir. 6'lı likert tipi şeklindeki internet Bağımlılık Ölçeği'nde katılımcılardan 6 alternatiften birinin seçilmesi istenilmektedir. Bu seçenekler 5, 4, 3, 2, 1 ve 0 olarak puanlandırılmaktadır. Puan olarak 80 ve üzerinde alanların "Sağlıksız İnternet Kullanıcıları", 50-79 arasında alanların "Sınırlı Belirtiler Görülen Kullanıcılar", 50 puan ve altı alanların ise "Belirti Göstermeyen Kullanıcılar" olarak tanımlandığı belirtilmektedir (28).

Veri Analizi

Verilerin analizi SPSS 21.0 programı ile yapılmış ve %95 güven düzeyi ile çalışılmıştır. Analizlerdeki uygun testin tercih edilmesinde normallik analizi neticesine göre karar verilmiştir. Normallığın belirlenmesi amacıyla yapılan Shapiro-Wilk testi sonucuna göre normal dağılım gösteren ölçeklerin analizinde parametrik testlerin, normal dağılım göstermeyenlerde parametrik olmayan testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Cinsiyet ve ölçeklerin karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İnternetin kullanım amacını belirlemek için de Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İnternet bağımlılık ölçeğinin yaşa göre değerlendirilmesinde Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. $p < 0.05$ değeri anlamlı olarak kabul edildi.

Bulgular

Çalışmada katılımcıların demografik bilgileri şu şekildedir. Ankete cevap veren katılımcılardan cinsiyeti kız olanların oranı %51,0; erkek olanların oranı %49,0; 14 yaşında olanların oranı %12,3; 15 yaşında olanların oranı %32,2; 16 yaşında olanların oranı 30,8; 17-18 olanların oranı %24,7; tek çocuk olanların oranı %6,8; 1 kardeşi olanların oranı %37,2; 2 ve daha fazla kardeşi olanların oranı %56,1; 9.sınıfta okuyanların oranı %28,0; 10.sınıfta okuyanların oranı %35,0; 11.sınıfta okuyanların oranı %18,2; 12.sınıfta okuyanların oranı %18,9'dur (Tablo 1).

Tablo 1. Ergenlerde internet kullanımı ile ilgili demografik bulgular

	Medyan	Minimum-Maksimum
Cinsiyet		
Kız	75	51
Erkek	72	49
İnternet kullanım sebebi		
Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	83	58,9
İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	34	24,1
Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	15	10,6
Diğer-Ticari (alışveriş, bankacılık)	9	6,4

Örnekleme yer alan bilgilere göre katılımcıların % 58,9'unun (n=83) eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb), %24,1'inin (n=34) iletişim (e-mail, sohbet, mesaj), % 10,6 (n=15) eğitim (araştırma ve ödev yapma), % 6,4'ünün (n=9) diğer-ticari (alışveriş, bankacılık) amacıyla interneti kullandıkları görülmüştür.

İnternet bağımlılığını yaşa göre incelediğimizde ise; farklı yaş grupları arasında İnternet Bağımlılık Ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). 14 yaşında olanların söz konusu ölçek için puan sıra ortalamaları 68,92; 15 yaşında olanların 78,55; 16 yaşında olanların 60,58; 17-18 yaşında olanların 85,35'tir. Buna göre 17-18 yaşında olanların İnternet Bağımlılık Ölçeği puan sıra ortalamaları en yüksektir (Tablo 2).

Tablo 2. İnternet Bağımlılık ölçeğine göre ikigrubun verilerinin karşılaştırılması

	Ort	U	P
Cinsiyet			
Kız	78,24	2382,000*	,218
Erkek	69,58		
Yaş			
14	68,92	7,917**	,048
15	78,55		
16	60,58		
17-18	85,35		
İnternet kullanım sebebi			
Eğlence(oyun, tv izleme,müzik dinleme vb)	80,62	21,398*	,000
İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	71,46		
Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	34,03		
Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	42,17		

* Mann Whitney U testi; ** Kruskal Wallis Testi

Örnekleme internet bağımlılık ölçeği cinsiyete göre değerlendirildiğinde; internet bağımlılığında cinsiyetler arasında farklılık yoktur ($p= 0,218$). İnternet bağımlılık ölçeğinin cinsiyet ile ilişkisi incelendiğinde istatistiksel olarak fark bulunmamıştır ($p > 0,5$) (Tablo 2). İnterneti daha çok hangi amaçla kullandığı farklı olan gruplar arasında İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). İnterneti daha çok Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb) amacıyla kullananların söz konusu ölçek için puan sıra ortalamaları 80,62; İletişim (e-mail, sohbet, mesaj) amacıyla kullananların 71,46; Eğitim (araştırma ve ödev yapma) amacıyla kullananların 34,03; Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık) amacıyla kullananların 42,17'dir. Buna göre interneti daha çok Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb) amacıyla kullananların İnternet Bağımlılık Ölçeği puan sıra ortalamaları en yüksektir. Çalışmamızda gruplar internet bağımlılık ölçeğinin yanı sıra Young Şema Ölçeği de değerlendirilmiştir. Young Şema Ölçeğinin cinsiyete göre değerlendirilmesinde Mann Whitney Testi kullanılmıştır.

Kız ile erkek grupları arasında duygusal yoksunluk; kuşkuculuk; sosyal izolasyon; kusurluluk; bağımlılık; dayanıksızlık; boyun eğcilik; duyguları bastırma; yüksek standartlar; onay arama; karamsarlık; cezalandırıcılık; iç/içelik gelişmemiş benlik; internet Bağımlılık Ölçeği; puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$) (Tablo 3). Kız ile erkek grupları arasında Terk Edilme puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Kızların söz konusu puan için sıra ortalamaları 81,81; erkeklerin 65,86'dır. Buna göre kızların Terk Edilme puanı sıra ortalamaları daha yüksektir. Kız ile erkek grupları arasında Başarısızlık puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Kızların söz konusu puan için sıra ortalamaları 80,99; erkeklerin 66,72'dir. Buna göre kızların Başarısızlık puanı sıra ortalamaları daha yüksektir.

İnternetin farklı gruplar arasında hangi amaçla kullanıldığını belirlemek için Mann Whitney Testi yapılmıştır. İnterneti daha çok hangi amaçla kullandığı farklı olan gruplar arasında Duygusal Yoksunluk; Terk Edilme; Kuşkuculuk; Sosyal İzolasyon; Kusurluluk; Bağımlılık; Dayanıksızlık; Boyun Eğcilik; Duyguları Bastırma; Yüksek Standartlar; Onay Arama; Karamsarlık; Cezalandırıcılık; Başarısızlık; İç/içelik Gelişmemiş Benlik; puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$) (Tablo 4).

Çalışmamızda internet bağımlılık ölçeğinin şema özellikleri ile ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen veriler Tablo 5’de yer almaktadır. İnternet bağımlılığı ile Kusurluluk, Yetersiz Özdenetim ve Boyun Eğicilik arasında pozitif yönlü orta kuvvetli, Onay Arama, Sosyal İzolasyon, Duyguları Bastırma, Dayanıksızlık, Kuşkuculuk, Haklılık, Kendini Feda Etme, İç/İçelik Gelişmemiş Benlik, Bağımlılık, Terk Edilme ve Karamsarlık arasında pozitif yönlü zayıf ve Duygusal Yoksunluk ve Başarısızlık arasında pozitif yönlü çok zayıf ilişki bulunmaktadır (Tablo 5).

Tablo 3. Young Şema Ölçeğinin cinsiyete göre incelenmesi

Şema	Cinsiyet	Sıra Ort.	U	P
Duygusal Yoksunluk	Kız	75,39	2596,000	,685
	Erkek	72,56		
Terk Edilme	Kız	81,81	2114,000	,023
	Erkek	65,86		
Kuşkuculuk	Kız	79,93	2255,500	,084
	Erkek	67,83		
Sosyal İzolasyon	Kız	72,65	2599,000	,695
	Erkek	75,40		
Kusurluluk	Kız	76,17	2537,500	,527
	Erkek	71,74		
Bağımlılık	Kız	73,41	2655,500	,862
	Erkek	74,62		
Dayanıksızlık	Kız	79,76	2268,000	,094
	Erkek	68,00		
Boyun Eğicilik	Kız	74,92	2631,000	,789
	Erkek	73,04		
Duyguları Bastırma	Kız	75,56	2583,000	,650
	Erkek	72,38		
Yüksek Standartlar	Kız	73,41	2656,000	,864
	Erkek	74,61		
Onay Arama	Kız	79,84	2262,000	,089
	Erkek	67,92		
Karamsarlık	Kız	78,91	2332,000	,153
	Erkek	68,89		
Cezalandırıcılık	Kız	72,38	2578,500	,637
	Erkek	75,69		
Başarısızlık	Kız	80,99	2175,500	,042
	Erkek	66,72		
İç/İçelik Gelişmemiş Benlik	Kız	80,01	2249,000	,080
	Erkek	67,74		

Mann Whitney Testi

Tablo 4. Young Şema Ölçeğinin internet kullanım amacına göre incelenmesi

İnterneti daha çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?		Sıra Ort.	X ²	P
Duygusal Yoksunluk	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	72,48	4,588	,205
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	59,66		
	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	83,80		
	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	78,89		
Terk Edilme	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	70,64	0,791	,852
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	70,44		
	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	78,50		

	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	63,94		
Kuşkuculuk	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	69,72	0,392	,942
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	71,01		
	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	76,53		
	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	73,50		
Sosyal İzolasyon	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	73,72	3,440	,329
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	60,07		
	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	79,07		
	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	73,72		
Kusurluluk	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	73,48	1,846	,605
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	62,94		
	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	75,73		
	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	70,67		
Bağımlılık	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	73,22	1,400	,706
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	69,46		
	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	60,27		
	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	74,22		
Dayanısızlık	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	70,27	1,003	,800
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	71,87		
	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	78,53		
	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	61,89		
Boyun Eğicilik	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	69,13	1,749	,626
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	77,84		
	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	72,17		
	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	60,44		
Duyguları Bastırma	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	72,04	0,923	,820
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	66,22		
	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	70,90		
	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	79,61		
Yüksek Standartlar	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	74,37	2,332	,506
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	61,94		
	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	70,50		
	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	75,00		
Onay Arama	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	69,58	0,397	,941
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	72,57		
	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	71,27		
	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	77,72		
Karamsarlık	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	68,44	2,577	,461
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	70,31		

	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	86,77		
	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	70,94		
Cezalandırıcılık	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	69,46	5,647	,130
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	64,62		
	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	93,80		
	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	71,28		
Başarısızlık	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	71,75	2,435	,487
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	76,57		
	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	63,20		
	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	56,00		
İç/İçelik Gelişmemiş Benlik	Eğlence (oyun, tv izleme, müzik dinleme vb)	66,81	2,365	,500
	İletişim (e-mail, sohbet, mesaj)	78,71		
	Eğitim (araştırma ve ödev yapma)	72,70		
	Diğer- Ticari (alışveriş, bankacılık)	77,72		

Tablo 5. İnternet bağımlılığının şema özellikleri ile ilişkisi

	İnternet Bağımlılık Ölçeği
Duygusal Yoksunluk	,189*
Terk Edilme	,208*
Kuşkuculuk	,256**
Sosyal İzolasyon	,263**
Kusurluluk	,317**
Bağımlılık	,214**
Dayanıksızlık	,260**
Boyun Eğicilik	,307**
Kendini Feda Etme	,217**
Duyguları Bastırma	,261**
Yüksek Standartlar	,101
Haklılık	,253**
Yetersiz Özdenetim	,313**
Onay Arama	,295**
Karamsarlık	,201*
Cezalandırıcılık	,110
Başarısızlık	,179*
İç/İçelik Gelişmemiş Benlik	,217**

** p<0,01 * p<0,05

Tartışma

14-18 yaş grubundaki ergenlerin katıldığı, internet bağımlılığı ölçek puanı ve şema mekanizmaları arasındaki ilişkiyi incelediğimiz bu çalışmamızda internet bağımlılığı ve şema mekanizmaları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. İnternet bağımlılığının cinsiyete bağımlı olup olmadığını belirlemek için birçok çalışma yapılmıştır ve bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. Çalışmamızın sonucuna göre internet bağımlılığı cinsiyete göre değişmemektedir. Balcı ve Gülner'in yaptıkları çalışma bu bulgumuzu desteklemektedir. Yapılan çalışmaya göre internet bağımlılığı üzerinde cinsiyet gibi demografik özelliklerin

bir etkisi yoktur (29). Bunun yanı sıra Taylan ve Işık, Lee ve arkadaşları ve Kim ve arkadaşları da yaptıkları çalışmada internet bağımlılığı ve cinsiyet arasında bir ilişki bulunmadığını tespit etmişlerdir (30-32). Aloï ve arkadaşlarının 2020 yılında yaptığı bir çalışmaya göre de cinsiyet ve internet bağımlılığı arasında bir ilişki bulunamamıştır (33). Ancak internet bağımlılığının cinsiyete göre değiştiğini gösteren yayınlar da mevcuttur (34,35). Su ve arkadaşları yaptıkları bir çalışmada ise internet bağımlılığının cinsiyete bağımlı olarak ortaya çıkması ülkeler bazında değişmektedir. Bu çalışmaya göre Asya'da cinsiyetin internet bağımlılığına etkisi yüksek iken Kuzey Amerika'da düşüktür (36). Yine Öksüz'ün ülkemizdeki internet bağımlılığı üzerine yaptığı araştırmada ise lise çağında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre internet bağımlılık seviyesinin yüksek olduğu belirlenmiştir ancak bu fark küçük düzeydedir (37).

İnterneti daha çok hangi amaçla (eğlence, iletişim, eğitim, diğer-ticari) kullandığı farklı olan gruplar arasında şema mekanizmaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Fakat İnternet Bağımlılık Ölçeği puanları açısından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Çalışmamızda olduğu gibi Doğan'ın internet bağımlılığı yaygınlığı ile ilgili çalışmasında da ergenlerin internet kullanım amacına göre internet bağımlılık durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu çalışmaya göre ergenlerin interneti daha çok chat yapma amacı ile kullandığı görülmüştür (8). Yılmaz ve arkadaşlarına göre interneti öncelikle sohbet ve oyun amaçlı kullanan öğrencilerin toplam bağımlılık değerleri; interneti kullanırken önceliği sosyal ağ, müzik-film ve ödev-araştırma olan öğrencilerden daha fazladır (14). Şahin'in üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu internet bağımlılığı ve saldırganlık ile ilgili çalışmasında ise internet kullanım amacı eğlence olan öğrencilerin interneti eğitim amacıyla kullanan öğrencilere göre puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (38). Kraut ve arkadaşları, ergenlerdeki internet kullanımının en çok iletişimi sağlamak amacıyla gerçekleştirildiğini; Yang ve Tung ise internetin eğlence ve bilgiye ulaşmada istek uyandıran ehemmiyetli iki etken olduğunu ifade etmişlerdir (39,40). Bu çalışmaların bir benzerini gerçekleştiren Boyd, ergen gençlerin internet arkadaşlığında nerdeyse bir mecburiyet durumunun oluştuğunu, web sayfası kullanımının, gencin arkadaşlık yaptığı kişiler ya da gruplar arasında popülerite kazanmasında etkili olduğunu, gencin internetteki arkadaşlarıyla görüşmediğinde arkadaşlarının grupları tarafından soyutlandığını saptamıştır (7). Lise öğrencilerinin internet kullanım amaçlarının belirlenmesi için Çevik ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada kız öğrencilerin %39,7'si interneti ders içerikli konular için kullanırken, erkek öğrencilerin ise %26,9'unun interneti eğitim amaçlı kullandığı görülmektedir. Ayrıca kızların %42,4'nün erkeklerin ise %37,3'ünün genellikle arkadaşlarıyla sohbet (Messenger, facebook vb.) amaçlı interneti kullandıkları saptanmıştır (41).

Young Şema ölçeği birçok çalışmada internet bağımlılığı ile ilişkilendirilmiştir. Horwitz'in görüşüne göre ergenler, interneti birkaç fiziksel sosyal etkileşimden kaynaklanan depresif duygularla başa çıkma stratejisi olarak kullanabilirler (42). Shajari ve arkadaşlarının Young Şema Ölçeğini kullanarak yapmış olduğu bir çalışmada ise tüm alanların internet bağımlılığı ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (43). Aloï ve arkadaşları yaptıkları çalışmada internet bağımlılığı ve şema mekanizmalarının tümünde yüksek puan almıştır (33). Çalışmamızın sonucuna göre şema mekanizmaları ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir. Elde ettiğimiz sonuçlar literatürle uyumludur. Bu sonuçlara göre şema mekanizması internet bağımlılığı konusunda değerlendirilebilecek bir yöntemdir diyebiliriz.

Çalışmamıza göre şemalar ve cinsiyet değişkeninin arasında istatistiki açıdan manidar bir farklılık bulunmamakla birlikte, kız ile erkek grupları arasında terk edilme, başarısızlık şemaları puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Tortamış'ın yapmış olduğu araştırmasında erken dönemdeki uyumsuz şema mekanizmalarının cinsiyet açısından farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan analizlerin sonucu, kadın ve erkek katılımcıların arasında manidar bir farklılık bulunmamaktadır. Kadın ve erkekler arasındaki şema mekanizmalarının manidar bir farklılığın bulunmamasına dair elde edilen bulgular, şema mekanizmalarının büyük bölümünün cinsiyet değişkeni bakımından manidar biçimde farklılaşmadığını gösteren alanyazınla tutarlılık göstermektedir (44). Ayrıca Boysan'ın çalışmasında bizim araştırmamızdan farklı olarak baş etme becerileri açısından cinsiyetler arasında istatistiksel yönde önemli bir farklılık bulunmamaktadır (45).

Çalışmamız İstanbul ili Üsküdar ilçesinde bulunan bir özel lisede 2015 - 2016 Eğitim- Öğretim Yılında öğrenim gören 14-18 yaş grubunda olan; bedensel ve nörolojik problemi olmayan öğrenci grubuyla sınırlıdır. Aynı zamanda incelenen değişkenler uygulanan ölçme araçlarından elde edilen verilerle sınırlıdır. Çalışmanın bağımsız değişkenleri çalışmaya katılan gönüllü lise öğrencilerinden elde edilen bilgilerle sınırlıdır. Elde edilen tüm veriler, özel lisede eğitim gören gönüllü lise öğrencilerinin ölçüklere verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

Örneklem grubunun daha da büyütülerek, ergenlik dönemi oluşan şemalara ilişkin daha kapsamlı ve farklı alanlarda çalışmalar yapılarak, ergenlik döneminde bozulabilecek şemalara yönelik tedbirler alınması yetişkinlikte yaşanması olası problemlerin azaltılmasına ve toplum ruh sağlığının iyileştirilmesine yarar sağlayabilir. Ayrıca internet bağımlılığı ile ilgili ailelere ve ergenlere yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılarak teknolojinin sağlıklı ve bilinçli kullanımı için eğitimler verilebilir.

Kaynaklar

1. Arsoy Ö. İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2009; 1(1): 55-67.
2. Chiu SI, Lee JZ, Huang DH. Video game addiction in children and teenagers in Taiwan. *Cyberpsychol Behavior* 2004; 7(5): 571-581.
3. Young KS. Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychol Behav* 1998; 1(3): 237-244.
4. Gökçearslan Ş, Günbatar MS. Ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama* 2012; 2(2): 10-24.
5. Ance G, Acikgoz I, Ayhan AGY. The relationship between problematic internet using emotional intelligence and some sociodemographic variables. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2015; 16(4): 255-264.
6. Bayhan V. Lise öğrencilerinde internet kullanma alışkanlığı ve internet bağımlılığı (Malatya uygulaması). *Akademik Bilişim'11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Kitabı* 2011
7. Boyd D. Taken out of context: American teen sociality in networked publics. *SSRN Electronic Journal* 2008; 1344756.
8. Doğan A. İnternet bağımlılığı yaygınlığı. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi Ve Danışmanlığı Programı, 2013.
9. Esen E. Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2011; 4(36), 127-138.
10. Harris AE, Curtin L. Parental perceptions, early maladaptive schemas, and depressive symptoms in young adults. *Cognit Ther Res* 2002; 26(3): 405-416.
11. Jang KS, Hwang SY, Choi JY. Internet addiction and psychiatric symptoms among Korean adolescents. *J Sch Health* 2008; 78(3): 165-171.
12. Taylan HH, Işık M. Sakarya'da ortaokul ve lise öğrencilerinde internet bağımlılığı. *Turkish Studies* 2015; 10(6): 855-874.
13. Üneri Ö, Tanıdır C. Bir grup lise öğrencisinde internet bağımlılığı değerlendirmesi: Kesitsel bir çalışma. *Dusunen Adam* 2011; 24(4): 265-272.
14. Yılmaz E, Şahin YL, Haseski Hİ, Osman E. Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Balıkesir ili örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 2014; 4(1): 133-144.
15. Young JE, Klosko JS, Weishaar ME, Kierdorf T. *Schematherapie. Ein Praxisorientiertes Handbuch*. Paderborn: Junfermann, 600, 2005.
16. Renner F, Lobbstaël J, Peeters F, et al. Early maladaptive schemas in depressed patients: Stability and relation with depressive symptoms over the course of treatment. *J Affect Disord* 2012; 136(3): 581-590.
17. Young J, Klosko J, Weishaar E. *Şema Terapi. 2. Baskı*, İstanbul: Litera Yayıncılık, 2003.
18. Shah R, Waller G. Parental style and vulnerability to depression: The role of core beliefs. *J Nerv Ment Dis* 2000; 188(1): 19-25.
19. Rusinek S, Charbonnier E, Boudoukha A-H, et al. Early maladaptive schemas among children: A new way to screen for depressed children? *Psicoterapia Cognitiva e Comportamentale* 2013; 19(2): 157-168.
20. McGinn LK, Young JE, Sanderson WC. When and how to do longer term therapy without feeling guilty. *Cognit Behav Pract* 1995; 2(1): 187-212.
21. Meyer C, Gillings K. Parental bonding and bulimic psychopathology: The mediating role of mistrust/abuse beliefs. *Int J Eat Disord* 2004; 35(2): 229-233.

22. Turner HM, Rose K, Cooper M. Schema and parental bonding in overweight and nonoverweight female adolescents. *Int J Obes* 2005; 29(4): 381-387.
23. Petrocelli JV, Glaser BA, Calhoun GB, Campbell LF. Cognitive schemas as mediating variables of the relationship between the self-defeating personality and depression. *J Psychopathol Behav Assess* 2001; 23(3): 183-191.
24. Soygüt G, Çakır Z. Ebeveynlik biçimleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerde kişilerarası şemaların aracı rolü: şema odaklı bir bakış. *Türk Psikiyatri Derg* 2009; 20(2): 144-152.
25. Soygüt G, Çakır Z, Karaosmanoğlu A. Ebeveynlik biçimlerinin değerlendirilmesi: Young ebeveynlik ölçeğinin psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikoloji Yazıları* 2008; 11(22): 17-30.
26. Soygüt G, Karaosmanoğlu A, Çakır Z. Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Derg* 2009; 20(1): 75*84.
27. Dağ İ. Belirti tarama listesi (SCL-90-R)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyatri Derg* 1991; 2(1): 5-12.
28. Döner CY, Keser HTD. İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının farklı değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011.
29. Batıgün AD, Kılıç N. İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi* 2011; 26(67): 1-10.
30. Kim K, Ryu E, Chon MY, et al. Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: a questionnaire survey. *Int J Nurs Stud* 2006; 43(2): 185-192.
31. Lee MS, Ko YH, Song HS, et al. Characteristics of Internet use in relation to game genre in Korean adolescents. *Behav* 2006; 10(2): 278-285.
32. Taylan H, Işık M. Internet addiction among secondary school and high school students in Sakarya. *Turkish Studies* 2015; 10(6): 855-874.
33. Aloï M, Verrastro V, Rania M, et al. The potential role of the early maladaptive schema in behavioral addictions among late adolescents and young adults. *Front Psychol* 2020; 10: 3022.
34. Gürçan N. Ergenlerin problemleri internet kullanımları ile uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2010.
35. Taş İ. Ergenlerde internet bağımlılığı ve psikolojik belirtilerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2018; 6(1): 31-41.
36. Su W, Han X, Jin C, Yan Y, Potenza MN. Are males more likely to be addicted to the internet than females? A meta-analysis involving 34 global jurisdictions. *Comput Hum Behav* 2019; 99, 86–100.
37. Öksüz Ö. Cinsiyetin internet bağımlılığı, problemleri internet kullanımı, siber zorbalık ve siber mağduriyet değişkenleri üzerine etkisi: bir meta-analiz çalışması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019
38. Şahin M. Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve saldırganlık. *Dusunen Adam* 2014; 27(1): 43-52.
39. Kraut R, Patterson M, Lundmark V, et al. Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being? *Am Psychol* 1998; 53(9): 1017-1031.
40. Yang SC, Tung CJ. Comparison of Internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Comput Hum Behav* 2007; 23(1): 79-96.
41. Kahraman S, Yalçın SA, Çevik C. Lise Öğrencilerinin internet kullanımı. 5th International Computer & Instructional Technologies Symposium, 2011.
42. Horwitz AG, Hill RM, King CA. Specific coping behaviors in relation to adolescent depression and suicidal ideation. *J Adolesc* 2011; 34: 1077– 1085
43. Shajari F, Sohrabi F, Jomehri F. Relationship between early maladaptive schema and internet addiction: a cross-sectional study. *Asian J Pharm Res Heal Care* 2016; 8: 84.
44. Tortamış B. Sığınma evinde kalan kadınlarda şiddet öyküsü açısından travma sonrası stres bozukluğu, benlik saygısı ve beden algısının değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2009.
45. Boysan MY, Pişkin MTD. Üniversite öğrencilerinde erken dönem uyumsuz şemalar, başa çıkma stilleri ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilere yönelik bir model sınaması. Doktora Tezi, Ankara:Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler, 2012.